

EDITORIAL

Wala sang presyo nga katumbas ang kahilwayan sang pungsod

Labaw nga ginakangil-aran si President Rodrigo Duterte sang pumulu-yong Pilipino sa iya pahayag sang Pebrero 12 nga “hilway ang Amerika nga ideploy ang iya mga tropa militar sa Pilipinas” sa idalom sang Visiting Forces Agreement (VFA) -basta nga magbayad sila sa porma sang mga armas militar.

Siling niya, kulang ang ginbayad sang US labi na nga ginagamit na sini ang Subic kag Palawan nga bodega sang mga armas. Insister sang Malacañang, dapat makabaton ang Pilipinas sang katumbas nga nakuha sang Pakistan, pungsod nga ginagamit sang US sa pagsalakay, pagsakop kag padayon nga pagpasilabot sa Afghanistan sa isa sa pinakamalawig sini nga gerang mapanakop. Magaibwal gid man ang gera sa tunga sang US kag China sa South China Sea, dapat lang kuno nga hatagan ang Pilipinas bangud pat-ud nga madalahig ini.

Ginahimo nga negosyo ni Duterte ang kahilwayan sang Pilipinas: “pera pera lang iyan.” Gintapos niya ang pagpakuno-kuno nga “pagata-

puson ang VFA” kag pagtib-ong kuno sa “nagakaugalingon nga polisiya pangluwas”. Ginhayag niya ang iya lubos nga pagkapapet sa US. Ang luyag lang gali niya mas madamo nga armas kag bomba.

Sa nagligad nga tinuig, nagpostura nga “akig” si Duterte sa US bisan pa ang matuod wala siya sang ginhimo para pangapinan ang pungsodnon nga kahilwayan sang Pilipinas. Ginapalibutan niya ang kaugalingon sang mga maki-US nga upisyal nga nagapadayon sa daan na nga mga polisiya nga maki-US, labi na sa militar kag ekonomya. Nagpromisa siya sang 2017 kay Trump nga pagatapuson ang sugilanon pangkalinungan sa NDFP kag pagadugmukon ang armado nga rebolusyonaryong

hublag kag pagabag-uhon ang konstitusyon agud ihatag sa dumuluong nga mga kapitalista ang lubos nga kinamatarung nga magpanag-iya sang duta, negosyo kag iban pang resorsa sa Pilipinas. Sang tuig man nga ina, ginsuguran sang US ang Operation Pacific Eagle-Philippines.

Wala san-o pa man ginkwestyon ni Duterte ang di-patas nga mga kasugtanan militar, lakip ang Military Assistance Agreement (MAA), ang Mutual Defense Treaty (MDT), ang VFA, ang Mutual Logistics Support Agreement (MLSA) kag Enhanced Defense Cooperation Agreement (EDCA). Tanan nga tratado nga ini amo ang tratado nga nagahigot sa polisiya pangluwas sang Pilipinas sa US kag gintunaan kon ngaa indi pwede hambalon nga independyente ang pungsod.

Paltik ang postura ni Duterte nga “akig sa Amerika”. Gingamit lang ini agud magpasikat sa China, imperyalista nga karibal sang US.

Kabaylo sini ginpromisahan si Duterte sang pila ka pulo ka bilyong pautang para sa mga proyekto pang-imprastruktura sang iya mga kroni. Nagbaskog ang kuneksyon ni Duterte kag sang iya mga kahimbon sa mga sindikato sa droga kag kasino sa China. Bisan nagapabilin pa nga promisa ang pautang sang China, nagpabulag-bulag si Duterte samtang nagatukod sang mga pasilidad militar sa pito ka artipisyal nga isla sa sakop sang teritoryo pangkadagatan sang Pilipinas, ginaangkon ang Bajo de Masinloc baliskad sa husga sang International Arbitration Tribunal sang 2016 kag ginatabog sa kaugalingon nga kadagatan ang mga mangingisda nga Pilipino.

Ang pagpakig-abyan ni Duterte sa China lubos nga ginapanginpuslan sang pila ka daku nga burgesy-kumprador, mga burukrata-kapitalista kag pati upisyal militar. Balan sang iban sa ila kon paano nga madasig nga nagdaku ang gahum pang-ekonomya kag pangmilitar sang China. Bagay ini nga ginakabalaka sang imperyalismong US, kon ngaa ginahimo sini ang tanan para pat-uron ang suporta kag lealtad sang iya

mga sumulunod sa Pilipinas.

Katuyuan sang bag-o nga gub-yernong Biden sang US nga labing pabaskugon ang kontrol sini sa neokolonyal nga estado, pangunahon paagi sa pagpahugot sang kontrol sa AFP. Kadungan ini sang plano nga mangin mas agresibo sa pagprotektar sa pang-ekonomya kag geopolitikal nga interes sang US sa atubang sang pagbaskog sang karibal nga China. Bisan nagapostura nga “progresibo” sa mga internal nga halambalanon, partikular batuk sa ultra-Tuo nga mga polisiya sang nagligad nga gubiyernong Trump, kilala si Biden nga pabor sa agresibo nga posturang militar.

Pagkatapos makigsugilanon sini lang sa bag-o nga gintalana nga sekretaryo sa depensa sang US, nagpahayag si Defense Sec. Delfin Lorenzana nga pabor siya kag ang militar sa pagpadayon sang VFA. Klaro nga mensahe ini sang US nga indi ini magpasugot sa pagpakigsugilanon sa China. Ginapahulag su-bong sang US ang mga gaway sini sa Pilipinas, lunsay sa sulod kag sa gwa sang nagaharing rehimen, para labing pabaskugon kag pat-uron ang

iya pangmilitar, pang-ekonomya kag pangpulitika nga kontrol sa nagaharing sa Pilipinas.

Bangud diri, lauman nga mabuhinan ang hayagan nga pagpostura sang rehimen Duterte nga pabor sa China. Mahimo nga pasugtan ang “dugang bayad” nga ginapangayo ni Duterte, pero kon pagahimuon man para lang man sa estratehiko nga interes sang US. Sa pihak nga bahin, pat-ud nga magahulag man ang China para kontrahon ang impluwensya sang US paagi sa paggamit sang kusog lunsay sa ekonomya kag militar.

Dapat magtindog ang pumuluyong Pilipino kag pakamalauton ang ugali nga ulipon ni Duterte sa US kag China, sa kahalitan sang sobe-ranya sang pungsod kag pabor sa pangmilitar kag pang-ekonomya nga interes sang mga imperyalistang dumuluong. Dapat iduso sang pumuluyo nga wala sang presyo nga katumbas ang pungsodnon nga kahilwayan. Dapat iduso sang pumuluyo ang paghiliusa sang mga pungsod sa Southeast Asia para pangapinan ang ila mga kinamatarung kag kahilwayan sa mga internasyunal nga kadagatan batuk sa ekspansyunismo sang China.

Dapat nila nga iduso ang lubos nga pagbasura sa VFA, EDCA, MDT, MLSA kag iban pang di-patas nga kasugtanan militar nga naghatag sa pwersa militar sang US sang kinamatarung nga ekstrateryal sa Pilipinas kag lapakan ang pungsodnon nga soberanya sini. Sa pihak nga bahin, dapat pakamalauton ang rehimen Duterte sa pagluhodluhod sini sa China kag iduso nga pabaya-ron ang China sa pagsakop sa teritoryo sang Pilipinas kag pagdambong sa dunang manggad sang pungsod.

Ginaganyat sang Partido ang pumuluyong Amerikano nga kastiguhon ang gubiyernong Biden sa paghuyog sini sa tiraniko nga rehimen Duterte kabaylo sang interes geopolitikal sang US. Dapat magbuligay ang pumuluyong Amerikano kag Pilipino batuk sa pagpasilabot sang US kag pagsuporta sa maduguon nga gera sang pagpamigos sa Pilipinas. **AB**

Tuig LII No. 4 | Pebrero 21, 2021

Ang *Ang Bayan* ginabantala sa lenggwahe nga Pilipino, Bisaya, Iloko, Hiligaynon, Waray kag Ingles. Nagabaton ang *Ang Bayan* sang mga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita. Ginabuyok man ang mga bumalasa nga magpaabot sang mga saway kag rekomendasyonsa ikauswag sang aton pahayagan.

Kaundan

Editorial: Wala sg presyo nga katumbas ang kahilwayan sg pungsod	1
“Modernisasyon” sg AFP, nakasalig sa US	3
BDP, bulugasan sg NTF-ELCAC	4
2 lapsag, biktima sa gera sg rehimen	5
5 himu-himo nga kaso, ginbasura	5
4 opensiba sa 4 adlaw sg BHB-Bukidnon	6
Paaralang Bakwit sa Cebu, ginsalakay	6
Makatawo nga alagyan para sa bakuna, ginpat-ud	6
Sa malip-ot nga pulong	7
Create: Dugang ganansya sa kapitalista	8
Epekto sg palpak nga <i>blended learning</i>	9
Ikaayong lawas sa pamensaron sg mga bata	10
Ginatos kalibo, nagprotesta sa Myanmar	10
Trump, gin-abswelto sg Senado sg US	10
Presyo sang langis, liwat nga nagtimbuok	10

Ang *Ang Bayan* ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Pilipinas

"Modernisasyon" sang AFP, nakasandig sa US

Nakasandig ang modernisasyon sang Armed Forces of the Philippines (AFP) sa gamit, paghanas kag ayuda sang US. Mayor-ya sa daku nga aytem, pareho sang mga eroplano, barko kag helikopter, mahimo lang baklon sa mga kumpanya nga Amerikano kag ila nga mga subsidyaryo kag kasosyo sa mga kaalyado nga pungsod pareho sang Israel, Brazil kag Jordan. Ginaduso sang mga upisyal sang AFP nga mga human-US o himo sang mga kasosyo sang US nga santo sa subong nga mga gamit kag sistema sang AFP. Ini ang pinakadaku nga upang sa anuman nga plano nga magbakal sang armas halin sa China o Russia.

Ini man ang rason kon nga indi tubtob san-o mapatihan ang pagbasura sa Visiting Forces Agreement (VFA). Hugot nga nakaangut ang ayuda militar sang US sa ekstrateryal nga mga kinamatarung kag pribilehiyo nga ginapanginpuslan sang mga tropa sini sa pungsod. Ara sa interes ni Duterte nga siguruhon nga nagaagi ang ayuda sa AFP bilang kabahin sang pagpabor sa mga upisyal militar nga nagakalangka sa “moderno” nga kagamitan. Gina-lawayan sang mga heneral ang matambok nga kontrata para sa pagbakal sang mga ini, lakip ang mga kontrata para sa pagmentinar nga mahimo nila makuhaan sang kikkak sa sulod sang malawig nga panahon.

Gwa sa mga buladas ni Duterte, indi nangin halambalanon ang “di resolbado” nga istatus sang VFA sa nagligad nga duha ka tuig. Nadayon ang daku nga paghanas militar nga nakaplano sa 2019. Napaiway ang Balikatan 2020 pangunahon bangud sa pandemya nga Covid-19. Bisan pa man, padayon lang ang mas gamay nga mga paghanas. Halos wala sang untat ang presensya sang mga barko de-gera sang US sa kadagatan sang Pilipinas, nga nagerbi nga lunsaran sang mga “war game” kag operasyon sa “hilway nga paglayag” sa South China Sea.

Sang Oktubre 2020, nadayon ang pagpulong sang mga mataas nga upisyal militar sang Pilipinas kag US nga nagabug-os sa Security Engagement Board. Sa pulong nga

ini gintalana ang mga aktibidad sang militar sang US sa Pilipinas. Isa diri ang ginaduso nga liwat ilunsar ang Balikatan sa maabot nga Mayo.

Kabaylo sini, ginpadyaan sang US ang AFP sang daku nga aytem sang programa sang modernisasyon sa tuig 2019-2020. Sang Pebrero 17, gin-inagurahan sang AFP ang una sa duha ka eroplano pang-transportasyon nga C-130 Hercules sa Villamor Airbase. Sa isa ka seremonya sang Pebrero 13, kon sa diin bisita mismo si Duterte, ginpabugal sang AFP ang mga bag-ong salakyan pangkahanginan sang Philippine Air Force. Lakip diri ang anom ka pang-transportasyon nga helikopter S70i Blackhawk kag anom ka eroplano nga pang-atake nga A-29B Super Tucano. Upod sa nakadispley ang anom ka Hermes 900 kag apat ka Hermes 450—mga *drone* nga ginagamit sa paniktik, sarbeylans kag rekon.

Nagbaton man ang AFP sang mga misayl kag isa ka sistema sang ScanEagle UAV (nga may walo ka drone) sa ulihing kwarto sang 2020. Ang mga ini ginpasa paagi sa US Defense Security Cooperation Agency, ang ahensya nga nagadumala sa pagbaligya sang mga daan kag wala na ginagamit nga salakyan kag gamit-militar sang US.

Dugang sa mga ini ang ginbaton sang AFP nga “donasyon” halin sa Jordan nga ginatos ka M14 kag duha ka daan nga pang-atake nga helikopter nga Bell AH-IS Cobra. Suno

mismo sa embahada sang US sa pungsod, ang Pilipinas ang may pinakadaku nga nakuha nga ayuda militar sang US sa rehiyon sang Indo-Pacific. Siling sini, nagalab-ot sa ₱33 bilyon ang balor sang nadeliber sini nga mga eroplano, barko, salakyan panggera, malip-ot nga mga armas kag iban pang gamit-militar halin 2015 tubtob 2020. Dugang sa balor nga ini ang pondo nga ginagamit sang US sa mga operasyon kag suporta militar nga ginapaagi sa Operation Pacific Eagle-Philippines (OPE-P). Sang 2020, halos ₱4 bilyon ang gingasto sini sa paghatag sang suporta nga inteledyans, sarbeylans kag rekon halin sa kahanginan sa mga operasyon sang AFP kag Philippine National Police sa Mindanao. Ang OPE-P napaidalom sa Overseas Contingency Operations sang US nga daan kilala bilang mga operasyon kontra-terorismo.

Sa pagpamati sang Senado sang Pebrero 2020, ginsiling sang sekretaryo sa relasyon pangluwas sang Pilipinas nga si Teodoro Locsin Jr. nga posible indi madayon ang \$245 milyon nga plano nga ayuda sang US sa AFP kon ibasura ang VFA. Pila pa sa ginahandum sang AFP ang dugang nga napulo ka helikopter nga Black Hawk, anom tubtob walo ka ScanEagle UAV kag mga howitser. **AB**

Bulugasan sang militar ang programa nga pangbarangay sang NTF-ELCAC

Pareho sang E-CLIP, “balik-armas” kag iban pang programa nga kontra-insurhensya, sigurado panginpuslan sang mga upisyal sang militar ang gintalana nga ₱16.4 bilyon pondo sa Barangay Development Program (BDP) sang National Task Force to End Local Communist Armed Conflict (NTF-ELCAC). Ang programa nga ini puno sang mga kahigayunan para sa korapsyon sa porma sang mga kikkak halin sa mga proyekto nga imprastruktura sa maligwin nga mga sityo kag barangay.

Ginapabugal sang NTF-ELCAC nga “ipalayo” sang BDP ang mga mangunguma sa Bagong Hukbong Bayan (BHB). Igatalana kuno ang pondo sini sa konstruksyon sang mga dalan, pagtukod sang eskwelahan, patubig kag sentro pang-ikaa-yong lawas, kag programa nga sanitasyon kag reporestasyon. Tuman kadamo sang pareho sini nga mga proyekto sang nagligad nga mga rehimen nga wala sang sandigan nga ginbag-o sa pangabuhi sang masa. Ang mga proyekto nga ini nagatuga lang sang ilusyon sang pagbag-o bangud wala sini ginasabat ang lapnagon nga kaimulon, gutom, pagpamigos kag pagpanghimulos nga ginbunga sang kawad-on sang kaugalingon nga duta sang mga mangunguma. Pareho sang nauna nga mga programa diri, wala sang dala nga pagbag-o sa sandigan nga sosyo-ekonomiko nga kahimtangan sang pumuluyo ang BDP.

Mas lutaw sa BDP ang ilig sang korapsyon. Ang pinakadaku nga bahin sang pondo sini natalana sa Davao City nga may 82 barangay nga napasulod sa programa. Masu-

nod diri ang Bukidnon, Davao de Oro, Agusan del Norte, Agusan del Sur, Surigao del Norte, Surigao del Sur, Iloilo, Misamis Oriental kag North Cotabato. Tanan nga ini ara sa Mindanao, maluwas sa Iloilo. Halos katunga sang pondo sang BDP tungaon lang sa duha ka rehiyon—Rehiyon 11 kag 13. Ang mabilin pagatulungaon sang 12 rehiyon.

Ang mga barangay nga talanaan sang pondo “limpyo” na kuno sa impluwensya sang BHB. Pero kon tan-awon ang datos, umpisa 2020, may ara nga indi magnubo sa 100 armadong engkwentro nga natabo sa mga barangay nga gintumod sang NTF-ELCAC.

Ang ₱20-milyon nga alokasyon kada barangay nabuyagyag nga pagpanagtag lang sang palareho nga kikkak sa mga lokal nga upisyal. Ginapanginwala sini ang pahayag sang NTF-ELCAC nga nakabase ang ila nga listahan sa kinahanglanon sang mga barangay samtang sigurado nga indi pareho ang kinahanglanon sang kada isa.

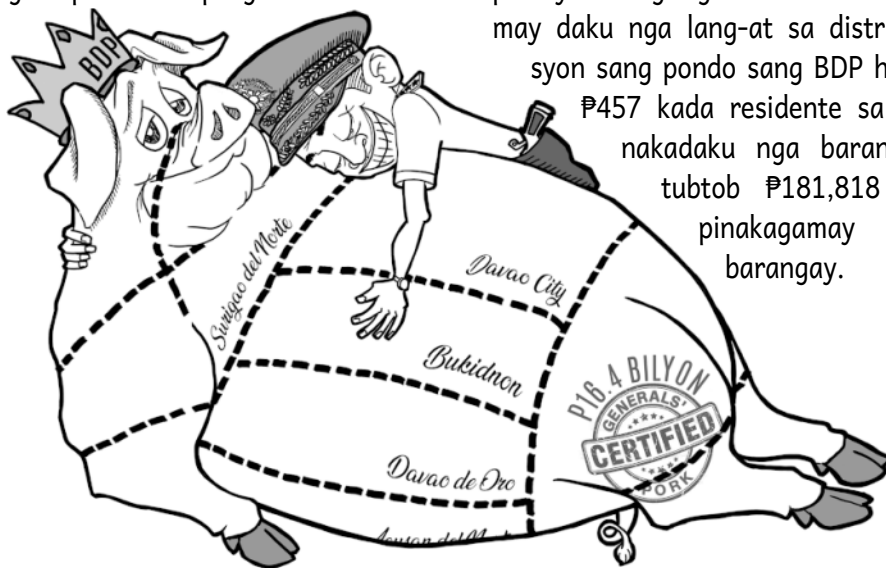
Amo man, indi pareho ang populasyon sang mga ini. Resulta sini, may daku nga lang-at sa distribusyon sang pondo sang BDP halin ₱457 kada residente sa pinakadaku nga barangay tubtob ₱181,818 sa pinakagamay nga barangay.

Para pangapinan ang programa, ginaduso sang NTF-ELCAC nga ang mga proyekto halin sa maid-id nga pagtuon kag multisektoral nga mga konsultasyon. Pero mismo si Sara Duterte, meyor sang Davao City, napilitan maghambal nga wala siya ginkonsulta kaangut sa mga proyekto. Ginhimo niya ang pagbalibad pagkatapos makwestyon ang ₱1.64-bilyon nga alokasyon sa iya nga syudad, nga 40% sa ₱4.3 bilyon ang natalana sa bilog nga rehiyon sang Davao. Maathag ang pagsapaw sang NTF-ELCAC sa burukrasya nga sibil kag mga lokal nga upisyal.

Kalokohan ang pahayag sang NTF-ELCAC nga 15% sang pondo sang BDP italana sa pagtukod sang mga eskwelahan (₱3 milyon kada barangay). Kon tan-awon ang datos sang Department of Education, 216 sa 822 barangay nga ara sa listahan ang may ara na nga eskwelahan.

Sa Rehiyon 11, kon sa diin nahatag na ang unang hugnat sang ₱4.3 bilyon pondo para sa BDP, 89 sa mga barangay diri may ara na nga eskwelahan. Lakip diri ang siyam nga eskwelahan sa Malabog, anom ka eskwelahan sa Colosas, tanan sa Davao City; tiglima ka eskwelahan sa Barangay Kingking, Pantukan; kag mga barangay sang Tamugan kag Malamba sa Suawan, Davao City. Dugang pa, sa amo nga listahan sang mga barangay sa Rehiyon 11, may ara 13 barangay nga may indi magnubo sa tigtatlo ka eskwelahan; 18 barangay may ara na nga tigduha ka eskwelahan, kag 52 barangay nga may tig-isa ka eskwelahan.

Sa 82 barangay nga lakip sa BDP sa Davao City, 70 (o 85%) may ara na nga eskwelahan, kon sa diin may 65 barangay may ara nga isa tubtob tatlo ka eskwelahan, kag apat ka barangay may ara nga tubtob duha ka eskwelahan kag isa ka barangay may ara siyam ka eskwelahan. AB

Duha ka lapsag, biktima sang mahigko nga gera sang rehimen

Samtang ginadebatehan sa sulod sang Korte Suprema kon paano ginalapas sang Anti-Terror Act ang demokratiko nga mga kinamatarung, wala sang untat ang pagpang-atake sang estado sa pumuluyo, labi na sa mga lugar nga malayo sa mata sang mahistrado kag midya. Duha ka lapsag ang nangin biktima sang mahigko nga gera sang rehimen ng Duterte nga nagatarget sa mga sibilyan. Madamo sa mga biktima mga katapu sang mga organisasyon nga sang nagligad paliwat-liwat gin-*red-tag* sang militar.

Paglapak sa mga kinamatarung sang bata. Napatay ang isa ka bulan nga lapsag nga si Baby Carlen, babaye nga anak sang bilanggong pulitikal nga si Nona Espinosa sang Pebrero 14 dulot sang kumplikasyon sa baga kag dugo.

Tatlo ka adlaw pa lang ang lapsag sang ibulag siya sa nakakulong niya nga iloy. Gin-aresto si Espinosa kag walo nga iban pa sang Setyembre 2020 sa Guihulngan City, Negros Oriental.

Sa Maguindanao, dalayon na nga napatay ang bata nga si Saad Abdulkadir Tumbi sang Pebrero 14 dulot sang impeksyon sa mga pilas nga naagum niya halin sa pagpamomba sang 6th ID. Tulog siya sang iguon sang *splinter* sang *mortar* ang ila balay sa Barangay Sambulawan, banwa sang Datu Salibo sang Disyembre 13, 2020. Apat pa ka sibilyan, lakip ang isa ka bata, ang nareport nga napilasan sa pagpamomba.

Pulitikal nga pagpamatay. Ginluthang tubtub sa mapatay sang duha ka kriminal si Lucrecia Tasic, konsehal sang barangay, sa iya pu-

luy-an sa Hanopol Norte, Balilihan, Bohol sang Pebrero 16. Suporter kag nagkampanya si Tasic para sa Anakpawis Party-list sang nagligad nga mga eleksyon.

Tatlo ka mangunguma ang ginpatay sang mga tropa sang 90th kag 72nd IB sa Marinangao, Barangay Sarayan, Pres. Roxas, North Cotabato sang Pebrero 8.

Ginpagwa sang mga pulis nga “nagbato” sanday Buenaventura Dawa, ang upod niya sa balay nga istap sang isa ka lokal nga institusyon sa agrikultura kag si Dennis Nogollos, opereytor sang makina nga pang-ispray sa ulumhan sang baryo.

Pag-aresto. Gin-aresto sang mga pulis si Rogelio de Asis, pangulo sang Pamalakaya-Caraga kag myembro sang Promotion of Church People’s Response, sa iya puluy-an sa Barangay Matabao, Buenavista, Agusan del Norte sang Pebrero 11. Ginpasakaan si Asis sang himu-himo nga kaso nga pagpatay.

Gin-aresto sang mga pulis sang Pebrero 6 ang aktibista nga si Vilma Dalangin-Yecyec, 72, sa Mainit, Su-

rigao del Norte. Ang biktima isa ka mamumugon sa ikaayong lawas sa komunidad nga ginpasibangdan nga myembro sang BHB.

Sa Baggao, Cagayan, ginsalakay sang pulis ang balay ni Ruben Salvador, kapitan sang Barangay Agaman, sang Pebrero 8. Ginhalughog ang balay bangud sang *search warrant* nga ginpagwa ni Judge Shiela Gacutan-Labuguen sang Baggao Municipal Trial Court. Ginpagwa sang mga pulis nga nakakuha sila sang armas kag eksplosibo.

Pagpamomba. Pila ka beses nga ginbomba sang militar ang malapit nga mga komunidad sang Barangay Masaya, Buenavista, Quezon pagkatapos maengkwentro sang yunit sini ang isa ka yunit sang BHB sang Pebrero 5 sang kaagahon sa amo nga barangay. Bangud sini, masobra 26,200 residente sa magkatambi nga mga banwa sang Buenavista, San Narciso, Catanauan kag Mulanay ang natublag kag natroma. Sa subong, ginpaidalom sang mga suldado ang 20 baryo sang Lopez, Macalelon, General Luna kag Catanauan sa nakapokus nga mga operasyon militar.

Sa Mountain Province, duha ka helikopter ang nagpamomba sa ulumhan kag pastuhan sang mga residente sang Barangay Tamboan, Besao sang Pebrero 11. Ginsundan ini sang pataratas nga istraping sang mga tropa sang 7th ID kag Philippine National Police-Cordillera.

Pagpang-ipit. Ginapalayas sang Bureau of Immigration sa pungsod si Otto De Vries, isa ka misyunero halin sa The Netherlands kag boluntir nga manalawsaw sa Ecumenical Institute for Labor Education & Research.

Demolisyon. Sobra 50 balay ang iligal nga gindemolis sang 150 tinawo ni Pablito Encarnacion, manugagaw sang duta, katuwang ang mga pulis, sa Barangay Liwayway, Sta. Rosa, Nueva Ecija sang Pebrero 17.

Walang permit o notisya ang mga pulis nga nagsalakay sa komunidad.

5 himu-himo nga kaso, ginbasura

LIMA NGA KASO NGA GINPASAKA batuk sa mga aktibista kag konsultant ang sunud-sunod nga ginbasura sang mga korte sa nagligad nga 10 adlaw. Ang mga ini amo ang mga himu-himo nga kaso sang *illegal possession of explosives* batuk sa lider sang Gabriela nga si Beatrice Belen; *illegal possession of firearms and explosives* batuk sa tagapamaba sang National Democratic Front-Panay nga si Concha Araneta; “pagpalapnag sang peke nga balita” batuk sa mga brodkaster sang Radyo Natin-Guimba; “inciting to sedition” batuk sa titser nga si Ronnel Mas; kag “illegal assembly” batuk sa mga aktibista nga ginbansagan nga Marikina 10. Ang desisyon sa kaso batuk kay Araneta sang Enero 6 pa ginpagwa pero sining Pebrero 8 lang ginpubliko.

Una na nga ginbasura sang korte sang Pebrero 5 ang *search warrant* nga gingamit para arestuhon sanday Lady Ann Salem kag Rodrigo Esparagosa. Bisan pa man, tubtub subong nagapabilin sila nga nakakulong.

4 opensiba sa 4 adlaw, ginlunsar sang BHB-Bukidnon

Apat ka magkasunod nga opensiba ang ginlunsar sang Bagong Hukbong Bayan (BHB)-Bukidnon sang Pebrero 10-13 batuk sa berdugo nga 8th IB kag 3rd Special Forces Battalion (SFB). Lima ka suldado ang napatay samtang 10 ang napilasan.

Apat ka suldado ang gilayon nga napatay sang palukpan sila sang eksplosibo sang BHB sa Barangay Kibalabag, Malaybalay City sang Pebrero 10. Duha pa ka operasyong haras ang ginlunsar sa pareho nga barangay sang Pebrero 11 kag 12.

Isa man ang napatay sa pwersa sang 3rd SFB nga nakakwartel sa Sityo Elyan, Sta. Filomena, Quezon. Natoryos ang 8th IB sa pagpamahog sa mga komunidad kag iligal nga pag-a-

resto sa mga Lumad sa Bukidnon.

Quezon. Isa ka suldado sang 85th IB ang napatay sang ambuson sang BHB-Quezon ang ila salakyan sa Barangay Dela Paz, Buenavista sang Enero 23.

Oriental Mindoro. Ginpalukpan sang BHB-Mindoro ang nagaoperasyon nga mga tropa sang 4th IB sa Sityo Paraiso, Happy Valley, Roxas sang Enero 26. Duha ang nareport nga napilasan nga suldado.

Paaralang Bakwit sa Cebu, ginsalakay sang mga pulis

Ginsalakay sang mga pulis ang Paaralang Bakwit, ang temporaryo nga eskwelahan sang mga Lumad sa sulod sang kampus sang University of San Carlos sa Talamban, Cebu City sang Pebrero 15. Nagpaamulya diri ang mga Lumad kag ila mga titser sang indi sila makabalik sa Mindanao pagkatapos ipapanaog ang *lockdown* sang Marso 2020. Ginakabig sila nga mga bisita sang unibersidad.

Sa nakuha nga bidyo sang reyd, makita nga naginggit kag nagahilibi ang mga bata nga Lumad samtang pwersahan sila nga ginaupod sang mga pulis. Baynte'y sais sa ila ang gin-aresto kag ginkulong, upod ang 19 nga menor de edad. Isa sa mga gindakop si Chad Booc, boluntir titser nga isa sa mga nagpetisyon sa Korte Suprema para ibasura ang Anti-Terror Act.

Kahimbon ang militar, grupong paramilitar nga Alamara kag mga lokal nga upisyal sang Talaingod, ginpagwa sang pulis nga “operasyon pagsagup” ang reyd. Ginkasuhan nila sang *kidnapping* kag iligal nga detensyon si Booc kag anum pa nga may edad nga nagaserbi nga manunudlo sang eskwelahan.

Ginsug-alaw sang wala-tuo nga pagpakamalaut ang iligal nga reyd kag pag-aresto. Gilayon nga nagkadto sa

Commission on Human Rights (CHR) ang mga estudyante sang Paaralang Bakwit nga ara sa sulod sang University of the Philippines sa Diliman, Quezon City kag ila mga suporter para magprotesta. Ginpanginwala mismo sang CHR ang akusasyon sang pulis nga “ginpilit” ang mga bata nga Lumad nga magpabilin sa eskwelahan.

Nagpresentar ang bloke nga Makabayan sang resolusyon para imbes-tigahan ang insidente sa Kongreso. Sa Korte Suprema, ginmandu sang mga mahistrado nga iupod ang kaso ni Booc sa ginapresentar nga petisyon para temporaryo nga pauntaton ang Anti-Terror Act.

Nagpromisa naman ang Partido Komunista sang Pilipinas nga pasab-ton ang mga nagapigos sa mga Lumad. Ginkundenar sini ang NTF-ELCAC nga wala sang duda nga may padihot sa insidente. **AB**

Makatawo nga dalan para sa bakuna, ginpat-ud sang PKP

GINPAT-UD SANG PARTIDO Komunista sang Pilipinas sa publiko nga magahatag ini sang makatawo nga alagyan para sa mga bakuna batuk sa Covid-19 para sa luwas kag madasigan nga pagbyahe sang mga ini sa mga sona kag baseng gerilya. Ini suno sa prinsipyo sang Bagong Hukbong Bayan nga respetuhon ang pagtinguha nga magabene-pisyo sa pumuluyo.

Hugot nga ginpanugyan sang Partido nga ang transpor-tasyon, distribusyon kag kampanya sa pagbakuna batuk sa Covid-19 labi sa interyor nga lugar pagatigayunon sang International Committee of the Red Cross, nga may mga tinawo nga ginhanas kag may bastante nga pasilidad para tigayunon ang amo nga misyon. Ginpanugyan man sang Partido nga indi maggamit sang mga salakyan sang militar sa pagbyahe sa mga bakuna, labi na ang wala sang husto nga marka kag nagakarga sang mga armadong suldado.

Sa subong, wala pa sang nag-abot bisan isa sa ginpromisa nga bakuna ni Duterte. Naatrasar ang mga bakuna nga magahalin sa World Health Organization bangud wala napasa ang isa nga kaangut nga rekisitos nga layi. Diri na lang nakasalig ang Pilipinas bangud ginkuripon sang mga manggaranon nga pungsod ang mayorya nga suplay sang bakuna sa kalibutan.

Sa baylo nga tipunon ang resorsa kag siguruhon nga mabakunahan ang prayoridad nga sektor, ginaduso sang rehimen nga magpaiya-ya ang mga lokal nga gubyrno, pribadong kumpanya kag mga parmasya. Magaresulta ini sa labi nga bangian nga distribusyon.

₱0.66 sa kada **₱1**

nga rebenyu (kita sa buhis)
sa masunod nga tuig

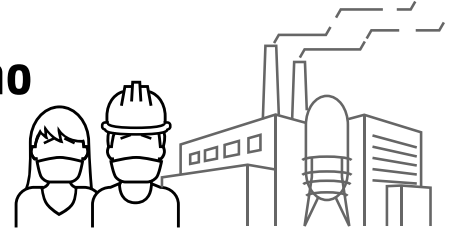
**makadto sa
pangbayad utang.**

15 milyon

sa **73 milyong** Pilipino
edad **18-pataas**

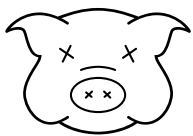
ang wala pa nakaparehistro
para makaboto sa eleksyong 2022.

133,315 mamumugon nga Pilipino
ang nadulaan sang kita

(nadulaan sang trabaho, wala ginswelduhan o indi gani
naggamay ang kita) sang Enero. **25,226 sa ila**
ang napahalin sa trabaho.

Ginkuhaan: Department of Labor and Employment, Pebrero 2021

648%

proposal nga dugang sa iga-import
nga bolyum sang karneng baboy

para sabton kuno ang kakulangan
sa suplay. Labi sini nga ihagmak ang lokal
nga produksyon, suno sa mga manugbaboy.

22 bata kag 50

may edad nga imigrante
nga Haitian ang ginpalayas sa US

sang Pebrero 8 sa pihak
sang temporaryo nga pagdumili
sang mga deportasyon.

74,000

ginatantya nga numero sang
mga bata kag tin-edyer, edad
17-panubo, nga nagbusong
sa tuig **2020-2021**.

Bangud diri, **133,000** pamilya
nga matukod sa **2021** pamunuan
sang mga **menor-de-edad**.

Ginkuhaan: Commission on Population and Development, Pebrero 2021

\$281 trilyon

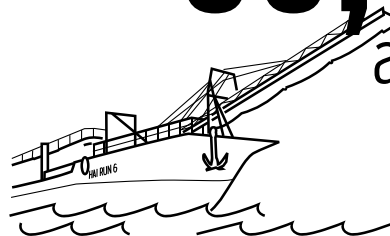
na ang
pangkalibutanon
nga utang,

pinakamataas nga narekord
sa kasaysayan.

**\$24 trilyon (9%) -
gintaas sa panahon
sang pandemya.**

*Ginkuhaan: Institute of International
Finance, Pebrero 2020*

39,424 ektarya nga
kadagatan
ang pagaminahan sang
magnetite sa Cagayan

sang Peniel Resources Mining Corp., T & T Resources and Mining Corp.,
J & M Resources and Mining Corp., tatlo ka kumpanya
pero isa ang presidente nga si **Anthony James K. Gil**.

75 baryo sa mga banwa sang Abulug, Aparri, Ballesteros, Buguey,
Gonzaga, Pamplona, Sanchez-Mira ang direktang maapektuhan.
100% sang ginlaksam nga **magnetite ginaeksport sa China**.

Proposal nga Create: Kaltas sa buhis, dugang ganansya sa kapitalista

Ginsumiter na sa Manubo nga Panalagan kag Senado sa Malacañang sang Pebrero 3 ang Corporate Recovery and Tax Incentives for Enterprises (Create), isa ka proposal nga magabuhin sa buhis sang mga korporasyon halin 30% pakadto 25% sa mga daku nga negosyo kag 20% sa mga gamay kag medyum ang kadakuon. Tuyo sini nga siguruhon ang mas daku nga ganansya sang mga kapitalista sa tabon sang liwat nga pagpasikad sang ekonomya sa tunga sang pandemya.

Madugay ini nga nakahunong sa Kongreso bilang mga proposal nga TRAIN 2, TRABAHO kag CITIRA. Ginhingadlan ini nga Create (nga ang kahulugan sa English “magtuga”) agud pagwaon ang pagganyat sang dumuluong nga pamuhunan “magatuga” sang oportunidad nga makabangon sa krisis kag pandemya.

Hatagan man sang Create ang National Economic Development Authority (NEDA) sang gahum nga arbitraryo nga maghatag sang dugang nga insentiba kag eksempyon sa pagbuhis sa mga daku nga kumpanya. Hatagan man sini sang 17-tuig nga eksempyon sa pagbuhis ang operasyon sa pag-eksport sang pili nga mga korporasyon sang mga daku nga burgesya-kumprador nga arbitraryo nga pagatawgon nga “kritikal” sang NEDA. Dugang pa diri ang 12-tuig nga eksempyon sa pagbuhis para sa mga empresa nga may puhunan nga indi magnubo sa ₱500 milyon.

Baliskad sa ginapabugal sang rehimen, gamay lang ang benepisyo diri sang mas gamay nga empresa

nga kadam-an nag-untat ang operasyon subong nga pandemya kag halos wala sang ginakita. Pangunahon nga makabenepisyo sa proposal nga ini ang mga multinasyunal nga korporasyon kag kumpanya sang mga daku nga burges-kumprador nga magkita sang binilyon sa tagsa-tag-sa nila ka operasyon sa pungsod.

Paluyahon man sang Create ang pinansyal nga kapasidad sang estado paagi sa pagpakitid sa base nga pagakuhaan sini sang buhis. Sa subong, ang buhis sa korporasyon ang pinakadaku (27.6%) nga pagakuhaan sang kita sang estado, kag 75% sini sukot sa mga daku nga korporasyon. Pareho sang daan, ang magabuhin na sa kita sang guberno pat-ud nga ipapas-an sa ordinaryo nga pumuluyo sa porma sang dugang kag mas mataas nga buhis sa konsumo.

Suno mismo sa konserbatibo nga tantya sang rehimen, magalab-ot sa ₱251 bilyon ang madula sa estado sa sulod sang duha ka tuig kon ipatuman ang iskema nga ini. Magamit tani ang pondo nga ini sa ayuda kag iban pang tikang nga direkta makapasikad sa ekonomya.

May kwestyunable man nga mga probisyon ang Create nga magahatag sang eksempyon sa lokal nga mga kumpanya nga nagarepinar sang langis kag lakip sa paghimo sang barato nga pabalay. Sa subong, ang Petron Corp., nga subsidyaryo sang San Miguel Corp. ni Ramon Ang, ang nagaisahanon nga kumpanya nga nagarepinar sang langis sa pungsod. Ang lokal nga sektor sang pabalay dominado man sang pamilya Villar.

Tuman kagamay kag daw pahamot lang ang ginsal-ot sa Create nga mga probisyon nga magahatag sang eksempyon sa importasyon kag pagbaligya sang mga bakuna sa Covid-19 kag iban pang kagamitan medikal tubtub 2023; kag pagpabulong sa mga may balatian sa pamen-saron kag bato, kanser kag tuberkulosis.

Suno man sa Ibon Foundation, indi ang Create kundi ang paghatag sang signipikante kag gilayon nga ayuda sa pumuluyo ang mas makapasikad sa ekonomya nga ginhalitan sang pandemya kag *lockdown*. Sa minimum, siling sini, kinahanglan magtalana sang ₱540 bilyon para ayudahan ang 18 milyon nga pinakaimol nga pamilya sa sulod sang tatlo ka bulan o ₱10,000 kada bulan. Sa sini, kulang pa ang ginapropener sang 220 kongresista nga ₱420-bilyon ayuda sang Pebrero 16 nga ginatawag nila nga Bayanihan 3. Kulang man ang ginpropener sang Department of Labor and Employment sang Pebrero 15 nga ₱52-bilyon subsidyo para ayudahan ang 2-3 milyon nga mamumugon sang mga gamay kag medyum kadaku nga negosyo. Ginpresentar ang proposal nga ini bangud wala sang gintalana ni isa ka sentimo ang rehimen para sa ayuda sa nasyunal nga badyet sini sa 2021.

Manubo nga lebel kag wala sang gana sa pagtuon

Ginpahanugutan na sang rehimeng Duterte sining Pebrero ang limitado nga pagbukas sang atubangay nga mga klase sa mga unibersidad kag kolehiyo nga nagahatag sang mga kurso kaangut sa medisina. Pila sa mga ini ang University of the Philippines-Philippine General Hospital, University of Sto. Tomas kag Centro Escolar University. Pero paano ang iban pa?

Nagapabilin nga wala sang kumprehensibo nga plano ang guberno sa luwas nga pagbukas sang mga eskwelahan para sa mayorya sang mga pamatan-on sa bilog nga pungsod. Samtang ginaduso sang mga upisyal sini sa ekonomya ang pagbukas sang mga sinehan, halampangan kag iban pang duog-kalingawan, atras-abante ini sa pagbukas sang mga eskwelahan bisan sa mga lugar nga manubo ang numero sang mga kaso sang impeksyon.

Gin-ako mismo ni Sec. Leonor Briones sang Department of Education (DepEd) sang Pebrero 16 nga 50% sang mga estudyante luyag na nga magbalik sa atubangay nga klase. Antes sini, nagwa sa isa ka pagtuon sang Movement for Safe, Equitable, Quality and Relevant Education, isa ka asosasyon sang mga manunudlo, ginikanan kag estudyante nga nagasulong sang luwas nga pagbalik-klase, nga 54% sang mga titser nga nagsabat sa sarbey sini ang nagsiling nga signipikante nga numero sang mga estudyante ang indi makasunod sa klase kag mga leksyon.

Isa diri si Lester, ara sa Grade 4 sa isa ka buluthuan nga nagasalig sa sistemang modyul. “Indi ko maintindihan ang iban nga leksyon bangud ginapasabtan lang ang modyul,” siling niya. Sa Facebook Messenger lang siya nakapamangkot sa mga kaklase kag titser sa mga leksyon nga indi niya mahangpan.

Nagtigana siya sang tubtub apat ka oras sa isa ka adlaw halin Lunes tubtub Biyernes para sa pagsabat sa

modyul. “Maayo lang nabuligan ako kon kis-a sang ginikanan ko kag pakaisa.” Dugang nga pabudlay sa iya ang mga sala-sala nga kaundan kag mahinay nga pagpanagtag sang modyul.

Insister sang Alliance of Concerned Teachers (ACT) nga maresolbar ang nagapagamay nga numero sang bata nga nagasulod kon ipatuman ang limitado kag luwas nga atubangay nga mga klase samtang ginatigayon gihapon ang *distance learning* sa pila ka lugar.

“Indi masarangan sa masunod nga *academic year* ang *blended learning* nga wala naman ginasuportahan sang pondo,” suno pa sa ACT.

Sa inagihan sang titser sa Grade 2 nga si Jane, sa 23 bata nga nakaenrol sa *online learning*, 12 lang ang masami makapartisipar sa regular nga klase. Pangunahon nga rason sang mga nagbiya ang wala o mahinay nga kuneksyon sa internet. Inditanan nga mga ginikanan makasarang maggasto para sa internet, suno sa iya.

Sa panan-awan naman ni Teacher Elsa, ara sa 20% lang ang matun-an sang mga bata sa subong nga sistema sang pagtuon. Nakita man niya ang amat-amat nga paggamay sang numero sang mga nagatambong sa *online* nga mga klase. Halin sa anay lima lang ang “absent,” lampas katunga na ang wala nagapakita sa klase sang Enero.

Samtang, may iban nga estudyante nagsiling nga “nadulaan sila sang gana nga magsulod,” bangud nakatumod lang sa gadyet kag wala

sang pisikal nga interaksyon. “Labaw” nila nga “na-miss” ang pagsulod sa eskwelahan kag pakigrelasyon sa ila mga abyan kag manunudlo.

Siling sang Grade 8 nga si Jona, “mabudlay sa balay bangud mabudlay magpokus. Wala sang maathag nga bawnderi kon sa diin ang balay kag pagtuon.” Nagtalana siya sang 4-6 nga oras sang pagtuon kada adlaw. Kis-a kuno daw nabuhinan kon ginatuyo siya o nadulaan sang gana nga magtuon.

Sang pamangkuton kon gusto na niya nga magbalik sa atubangay nga pagtuon, siling niya: “syempre gid lang.” Iban ang pamatyagan kon ara sa klasrum, hambal niya. “Mas madasig magpamangkot sa titser, kag may interaksyon sa mga abyan.”

Amo man ang opinyon sang iban pang mga estudyante nga gusto magbalik sa pisikal nga klase. Pareho ni Joel, ginapangita na niya ang mga aktibidad kag programa sa eskwelahan kag pati ang pagham-pang upod ang mga abyan.

Suno sa ACT, sa pagpatuman sang limitado nga pisikal nga klase, dapat siguruhon sang guberno ang pagtukod sang mga pasilidad sa ikaayong lawas kag pagkuha sang mga mumugon medikal para sa mga eskwelahan kag pagsulong sang pagpabakuna sa mga *frontliner* sa edukasyon.

Magakinahanglan sang dugang nga ₱2-bilyon nga pondo para diri, luwas pa sa pagbalik sang ₱13 bilyon nga ginkaltas sa pondo sang Department of Education para sa tuig 2021.

Ikaayong lawas sa pamensaron sang mga bata, apektado na

ANG WALA NAGAKASANTO nga *blended learning* nagadulot sang di masarangan nga bug-at sa pamensaron sang nagadamo nga numero sang mga bata. Halin nga ginsuguran ang sistema nga ini, may 18 bata na ang nabalita nga naghikog bangud sa nabudlayan sa pagsabat sang mga modyul, sa kawad-on sang sistema nga pangsuporta kag mahina o wala sang akses sa *internet*.

Pinakaulihi diri ang kaso sang isa ka 10-tuig nga bata sa Catan-duanes nga naghikog sang Pebrero 17 pagkatapos mapresyur sa indi masabat nga modyul.

Imbes nga sabton, ginpan-ningwala pa sang DepEd mga may kaangtanan ang mga insidente sang paghikog sa palpak sini nga programa.

Samtang, gin-ulan sang pagpakamalaut sang Pebrero 17 ang plano sang DepEd nga pagpalawig sa klase sang duha pa ka semana.

Ginatos kalibo, nagprotesta sa Myanmar

INDI MAPUNGGAN SANG pandemya kag sang diktaduryang militar ang pagbuhos sa kalsada sang ginatos kalibo nga pumuluyo sa Myanmar. Halos adlaw-adlaw sila nga nagaprotesta halin Pebrero 5 para ipanawagan ang pagpapanaog sang hunta militar nga nag-agaw sa estado poder. Ginpanawagan man nila ang paghilway kag pagpabalik sa napilian nga mga upisyal nga ginapamunuan ni Aung San Suu Kyi.

Nagpapanaog sang hugot nga restriksyon ang Tatmadaw (tawag sa militar sa Myanmar) para pungan ang mga demonstrasyon. Masunson sini nga ginapabungkag ang mga paghulag. Pila ka beses sini nga gin-utod ang akses sang pumuluyo sa internet sa tuyo nga pungan ang mga pagtililipon. Masobra 500 na ang gin-aresto kag tatlo raliyista na ang napatay pagkatapos luthangon sang mga pulis.

Nagkudeta ang Tatmadaw kag ginkulong ang mga sibilyan nga upisyal sang pungsod sang Pebrero 1. Madamo ang nagapati nga pinakatuyuan sini amo nga dugmukon ang partido ni Suu Kyi kag permanente nga ibalik ang absolutong gahum sang militar sa pungsod.

Trump, gin-abswelto sang Senado sa ikaduha nga kahigayunan

GIN-ABSWELO SANG SENADO sang US sang Pebrero 14 ang anay presidente sang pungsod nga si Donald Trump sa kaso nga "incitement of insurrection" o pagsulsol sa pumuluyo nga atakehon ang US Capitol sang Pebrero 6. Wala nagdaog ang mga nag-akusar bisan pa nakakuha sila sang 57 boto nga pabor batuk sa 43 boto nga indi. Ini bangud kinahanglan sang 67 boto o 2/3 sang kabilugan nga boto sang mga senador para ideklarar siya nga may sala. Una na nga gin-abswelto sang Senado si Trump sa iban nga kaso sang Enero 2020.

Bilang remedyo, plano sang Kongreso sang US nga magtukod sang isa ka komisyon para imbestigahan ang maki-Trump nga mga grupo kag ila mga suporter sa partido Republican nga nadalahig sa pag-atake sa Kongreso. Suno sa pauna nga report, isa sa kada lima sa mga nag-atake mga beterano o aktibong myembro sang militar sang US.

Presyo sang langis, 3 beses na nga nagtaas subong nga tuig

Sa ikatlo nga kahigayunan subong nga tuig, liwat nga nagtaas ang presyo sang mga produktong petrolyo sang Pebrero 14. Nagtaas sang ₱0.75 ang kada litro sang gasolina, ₱1.25 ang *diesel* kag ₱1.10 ang *kerosene*. Sang Pebrero 9, nagtaas na sang ₱0.85 ang gasolina, ₱1.10 ang *diesel* kag ₱1.00 ang *kerosene*.

Kumparar sang nagligad nga tuig, mas mataas na sang ₱4 kada litro ang gasolina, ₱3.90 ang *diesel* kag ₱3.35 ang *kerosene*. Ini sa pihak sang sige-sige nga pagnubo sang presyo sang krudo nga langis sa pangkalibutanon nga merkado sa panahon sang pandemya.

Ginhatag nga rason sang Department of Energy ang sige-sige nga pagbuhin sa produksyon sang mga pungsod sa Organization of the Petroleum Exporting Countries o OPEC para sa artipisyal nga pagtaas

sang presyo sang krudo nga langis. Sa sulod sang isa ka tuig, pinakamataas ang presyo sang krudo nga langis sadtong Pebrero 5.

Indi lubos nga nabatyagan sa Pilipinas ang pagnubo sang pangkalibutanon nga presyo bangud sa pagpapanaog sang rehimeng Duterte sang dugang nga 10% buhis sa gina-import nga krudo kag produktong petrolyo sang Mayo 2020 sa epekto sang Executive Order 113. Katuyuan sini nga magtipon sang ₱6.8-bilyon rebenyu nga pagagamiton kuno bi-

lang ayuda sa panahon sang pandemya.

Pero suno mismo sa Department of Energy sa panahon nga ina, pataason sang dugang nga buhis ang presyo sang gasolina sang ₱0.60 kag sang *diesel* sang ₱0.84 kada litro.

Buot silingon, kabahin sang ayuda nga ginapabugal ni Duterte naghalin man sa balsa sang pumuluyo sa porma sang mas mataas nga sukot sa transportasyon, pagkaon kag pangpubliko nga yutilidad.

Una na nga ginpapanaogan sang buhis ang krudo nga langis sa idalom sang layi nga TRAIN. Ginpataas sang layi nga ini ang presyo sang gasolina, *kerosene*, LPG kag iban pa sang ₱1 kada litro kag ₱1.50 kada litro sang *diesel*. AB